

Публічне управління та адміністрування

УДК 336.14:352]:316.346.2

Нечасва Ірина Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

Національний університет «Запорізька політехніка»

Нечаева Ирина Анатольевна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры менеджмента

Национальный университет «Запорожская политехника»

Nechayeva Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Zaporizhzhia Polytechnic National University

ORCID 0000-0003-3429-7255

Костецька Анастасія Іванівна

студентка

Національного університету «Запорізька політехніка»

Костецкая Анастасия Ивановна

студентка

Национального университета «Запорожская политехника»

Kostetska Anastasiia

Student of the

Zaporizhzhia Polytechnic National University

**ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У
БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ ГРОМАДИ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГЕНДЕРНО ОРИЕНТИРОВАННОГО
ПОДХОДА В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ ГРОМАДЫ**

USING A GENDER-ORIENTED APPROACH IN THE COMMUNITY BUDGET PROCESS

Анотація. Динамічний розвиток фінансової системи країни передбачає впровадження змін до бюджетної політики, тому вирішення задач гендерної політики можливо за умов дотримання її принципів на всіх рівнях управління, зокрема на рівні місцевого самоврядування.

Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад сутності та принципів гендерно орієнтованого підходу у процесі бюджетування. Опрацьовано поняття «гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі». Охарактеризовано ключові особливості та принципи, на яких будується гендерно орієнтований підхід. Розглянуто покроковий алгоритм впровадження та застосування гендерного підходу в бюджетному процесі. Згідно проведеного дослідження виявлено переваги впровадження гендерного підходу в бюджетному процесі громади.

Визначено, що гендерно орієнтоване бюджетування враховує інтереси та потреби не лише за ознакою статі, є підходом до бюджетування на загальних засадах, фокусується як на видатках так і на доходах та складанні окремих бюджетів, має загальний бюджет для суб'єкта господарювання і заснований на розподілі витрат за бюджетними статтями. Використання гендерного бюджетування викликане необхідністю створення рівних прав для чоловіків і жінок, уникнення гендерних розривів та підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних програм.

Цінність для громади полягає у запровадженні системної інтеграції гендерного підходу в стратегічне планування, що дозволяє ефективніше вирішувати питання надання публічних послуг та складання програм і бюджетів, оптимізувати раціональне та прозоре використання коштів жителів громади, підвищити роль і вплив громадськості у цьому процесі.

Гендерний підхід допомагає визначити наявні потреби, розробити план дій щодо просування гендерної рівності на рівні громади, проводити моніторинг та оцінювати прогрес.

Ключові слова: *гендерно орієнтований підхід, місцеві бюджети, гендерне бюджетування громади.*

Аннотація. *Динамичное развитие финансовой системы страны предусматривает внесения изменений в бюджетную политику, поэтому решение задач гендерной политики возможно при соблюдении ее принципов на всех уровнях управления, в частности на уровне местного самоуправления.*

Статья посвящена исследованию теоретических основ сущности и принципов гендерно ориентированного подхода в процессе бюджетирования. Обработано понятие «гендерно ориентированный подход в бюджетном процессе». Охарактеризованы ключевые особенности и принципы, на которых строится гендерно ориентированный подход. Рассмотрен пошаговый алгоритм внедрения и применения гендерного подхода в бюджетном процессе. Согласно проведенного исследования выявлены преимущества внедрения гендерного подхода в бюджетном процессе громады.

Определено, что гендерно ориентированное бюджетирование учитывает интересы и потребности не только по признаку пола, является подходом к бюджетированию на общих основаниях, фокусируется как на расходах, так и на доходах и составлении отдельных бюджетов, имеет общий бюджет для субъекта владения и основан на распределении расходов по бюджетным статьям. Использование гендерного бюджетирования вызвано необходимостью создания равных прав для мужчин и женщин, во избежание гендерных разрывов и

повышение эффективности и прозрачности использования бюджетных программ.

Ценность для громады заключается во введении системной интеграции гендерного подхода в стратегическое планирование, позволяет эффективно решать вопросы предоставления публичных услуг и составления программ и бюджетов, оптимизировать рациональное и прозрачное использование средств жителей громады, повысить роль и влияние общественности в этом процессе.

Гендерный подход помогает определить имеющиеся потребности, разработать план действий по продвижению гендерного равенства на уровне общины, проводить мониторинг и оценивать прогресс.

Ключевые слова: *гендерно ориентированный подход, местные бюджеты, гендерное бюджетирование громады.*

Summary. *Dynamic development of a country's financial system involves introduction of changes in the fiscal policy so the gender policy solution is possible provided that its principles are observed at all levels of government, in particular at the level of local self-government.*

The article is devoted to the study of theoretical foundations of the essence and principles of a gender-oriented approach in the budgeting process. The concept of "a gender-oriented approach in the budget process" is processed. The key features and principles on which the gender-oriented approach is based are described. The step-by-step algorithm of introduction and application of the gender approach in the budget process is considered. According to this study, the benefits of implementing the gender approach in the budget process of the community were identified.

It is determined that the gender oriented budgeting takes into account the interests and needs not only on the basis of gender, it is an approach to budgeting on a general basis, focuses on both expenditures and revenues and

separate budgets, has a general budget for the entity and is based on cost allocation by budget articles. The use of gender budgeting is due to the need to create equal rights for men and women, avoid gender gaps and increase the efficiency and transparency of budget programs.

Value for the community is in introduction of a systematic integration of the gender approach into strategic planning which allows to provide more effectively public services and programs and budgets, optimize the rational and transparent use of community funds, increase public role and influence in this process.

The gender approach helps to identify existing needs, develop an action plan to promote gender equality at the community level, monitor and evaluate the progress.

Key words: *gender-oriented approach, local budgets, gender budgeting of the community.*

Постановка проблеми. Реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади є однією з ключових змін в державі, необхідних для європейського розвитку України. Входження країни як рівноправної до світового та європейського співтовариства, вимагає концептуального визначення, розробки й реалізації гендерної політики як основи формування гендерної культури, розвитку гендерної рівності, адаптації до умов творення гендерної демократії. Рішення задач гендерної політики можливо за умов дотримання її принципів на всіх рівнях управління. Тому використання гендерно орієнтованого підходу у місцевому самоврядуванні набуває важливого значення та є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду питань застосування гендерно орієнтованого підходу у місцевому самоврядуванні та процесі бюджетування присвячено праці багатьох вчених.

Зокрема, О.Голинська [1] розглядає гендерно орієнтоване бюджетування як критеріальну основа ефективності бюджетних програм.

Т. Іваніна [2] акцентує увагу на важливості врахування гендерних аспектів у процесі планування, реалізації та звітування про виконання програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів.

Роботи Т. Коляда [3], А. Ковальчук [4], М. Білинська [5] присвячені розкриттю сутності та принципів гендерного бюджетування, передумовам його впровадження на загальнодержавному та місцевому рівнях, дослідженні кращих практик міжнародного та українського досвіду щодо гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі.

Заслуговує на увагу дослідження І. Нечаєвої [6,7], в яких розглянуто проблеми та особливості формування бюджетів різного рівня, а також аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації.

Також питаннями застосування гендерно орієнтованого підходу у бюджетуванні займається проєкт «Гендерне бюджетування в Україні», Національне агентство України з питань державної служби та Фонд ім. Фрідріха Еберта.

Однак, незважаючи на достатню проробку даного питання, наразі не сформований алгоритм аналізу бюджетної програми та алгоритм впровадження гендерно орієнтованого підходу до бюджетування громади.

Використання гендерно орієнтованого підходу у бюджетному процесі громади залишається актуальним в питаннях щодо ефективних методів управління бюджетними коштами та запровадження системної інтеграції гендерного підходу в стратегічне планування, який дозволить вирішувати проблеми планування, складання програм і бюджетів відповідно до потреб та інтересів жінок і чоловіків.

Формулювання цілей статті. Мета наукової статі - дослідити теоретичні засади сутності та принципів гендерно орієнтованого підходу у

процесі бюджетування та запропонувати алгоритм проведення гендерного бюджетного аналізу задля ефективного використання гендерного бюджетування у громадах.

Виклад основного матеріалу. Важливість та актуальність впровадження гендерно орієнтованого підходу у місцевому самоврядуванні зумовлено перш за все тим, що воно означає прагнення до створення суспільства, в якому жінки й чоловіки живуть повноцінним життям, мають рівні права та свободи. Це є важливим вектором демократичного розвитку України. Поточні реформи у державі та децентралізація створюють для цього реальні можливості і сприяють переформатуванню сучасної свідомості.

Комплексний гендерний підхід ставить людей у центр процесу формування політики, що забезпечує ефективне та справедливе управління, адже він дозволяє врахувати потреби різних груп населення.

Згідно з визначенням Організації Об'єднаних Націй [8] цілеспрямоване застосування гендерного підходу - це «...процес оцінювання того, які наслідки матиме для жінок та чоловіків здійснення будь-якого планованого заходу, включаючи впровадження законодавства, стратегічної політики та програм в усіх сферах і на всіх рівнях. Цілеспрямоване впровадження гендерного підходу означає обов'язкове врахування інтересів та досвіду як жінок, так і чоловіків під час розробки, впровадження, моніторингу та оцінювання стратегічних заходів і програм у всіх політичних, економічних та соціальних сферах, щоб забезпечити одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації цих заходів і програм та ліквідувати будь-яку нерівність».

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків» [9] «гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації,

що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства».

У найзагальнішому розумінні гендерний підхід у публічній політиці - це врахування інтересів, потреб та можливостей жінок і чоловіків (та/або їх груп) на етапах планування, реалізації, моніторингу та оцінки публічної політики (конкретних стратегій, політик, програм, бюджетів та заходів) [10].

Гендерно орієнтований підхід допомагає забезпечити соціальну справедливість, рівноправний і стабільний людський розвиток, використовуючи найефективніші сучасні засоби, а його кінцева мета - досягнення гендерної рівності. Застосування гендерно орієнтованого підходу означає, що жінки і чоловіки стають видимими учасниками та учасницями соціально-економічного розвитку громади та країни.

Гендерно орієнтований підхід до управління є одним із обов'язкових принципів національної політики та економіки, який у свою чергу впливає на забезпечення фінансової стабільності держави, розвиток конкурентоспроможності економіки, розвиток національного виробництва, підвищення стандартів життя та рівня добробуту громадян та забезпечення соціального захисту населення.

Сутність гендерно орієнтованого бюджетування полягає у тому, що сукупність різних інструментів, механізмів та інститутів, об'єднаних загальною метою дають змогу враховувати інтереси різних груп жінок та чоловіків при розподілі ресурсів на усіх рівнях.

Ключові особливості гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі наведено на рис. 1 (складено автором на основі [11]).

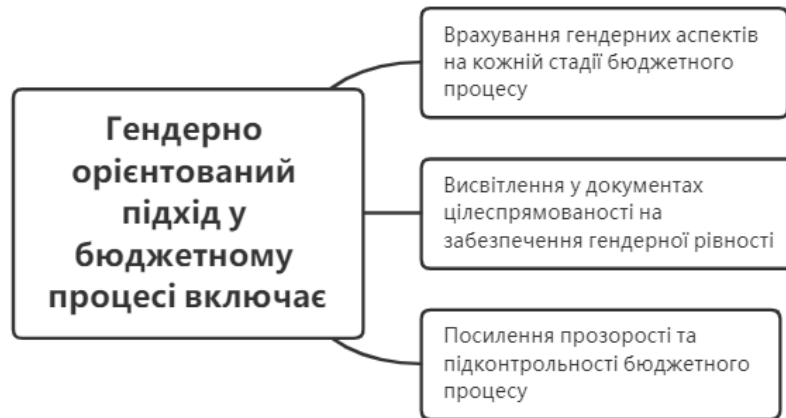

Рис. 1. Ключові особливості гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі

Гендерно орієнтований підхід в бюджетному процесі це:

- а) підхід до бюджетування на загальних засадах;
- б) фокусується як на видатках так і на доходах;
- в) загальний бюджет для суб'єкта господарювання (не окремі бюджети для жінок та чоловіків);
- г) розподіл витрат за бюджетними статтями (не рівний розподіл витрат за принципом 50 на 50);
- д) враховує інтереси та потреби не лише за ознакою статі.

До принципів гендерно орієнтованого підходу належить справедливість, результативність та ефективність (рис 2) складено автором на основі [2, с.34].

Рис. 2. Принципи гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі

Відповідно до Методичних рекомендацій Міністерства фінансів України [13] впровадження та застосування гендерного підходу в бюджетному процесі передбачає чотири кроки, які наведено на рис. 3.

Рис. 3. Кроки впровадження та застосування гендерного підходу в бюджетному процесі

Метою першого етапу є виявлення гендерних розривів та проблем, які існують у країні, конкретній галузі, громаді та ознайомитися з правовими вимогами до забезпечення гендерної рівності.

Оглядом можуть бути охоплені чинні нормативно-правові акти, міжнародні та національні документи, в тому числі міжнародні угоди, директиви міжнародних організацій, членом яких є Україна, доповіді та звіти міжнародних організацій, наукових установ, громадських організацій тощо. Під час огляду не обов'язково використовувати всі наявні документи, можна обмежитися кількома найбільш значимими для конкретної сфери чи галузі [14].

Таким чином, результатом здійснення такого огляду є перевірка бюджетних програм з точки зору дотримання взятих Україною зобов'язань, виконання вимог нормативно-правових актів, відповідності завданням стратегічних і програмних документів держави з гендерних питань та також документів, які визначають конкретні сфери та напрями

діяльності розпорядників бюджетних коштів і можуть містити інформацію про гендерну рівність.

Метою другого етапу, а саме гендерного аналізу бюджетної програми є визначення рівня забезпечення потреб та задоволення інтересів жінок і чоловіків та/або їх груп у процесі реалізації бюджетної програми, а також виявлення у відповідній сфері/галузі гендерних розривів, гендерної дискримінації та причин їх виникнення [13].

Гендерний аналіз важливо проводити для всіх бюджетних програм. При цьому головні розпорядники коштів складають план-графік проведення гендерного аналізу бюджетних програм відповідно до пріоритетності та актуальності бюджетних програм. З урахуванням масштабів та складності роботи головні розпорядники коштів визначають послідовність заходів з проведення гендерного аналізу, зокрема щодо наявності необхідних даних, а також призначають відповідальних осіб за виконання цих заходів.

Головне завдання аналізу бюджетної програми з'ясувати чи є програма гендерно чутливою або гендерно нейтральною.

Гендерно чутлива бюджетна програма - бюджетна програма, яка враховує гендерний аспект і містить кількісні та якісні характеристики щодо цілеспрямованості на забезпечення гендерної рівності: зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій у відповідній сфері/галузі з точки зору забезпечення гендерних потреб та задоволення гендерних інтересів. Головний розпорядник має прагнути врахувати гендерний аспект при визначенні обсягу та якості усіх публічних послуг, що надаються в межах бюджетної програми [13].

Гендерно нейтральна бюджетна програма - бюджетна програма, яка за результатами гендерного аналізу визнана такою, що потребує вжиття додаткових заходів (досліджень) для врахування гендерного аспекту [13].

Умовно гендерний аналіз бюджетної програми можна поділити на 3 етапи - гендерний аналіз характеристик бюджетної програми, гендерний аналіз публічних послуг та гендерний аналіз видатків за бюджетною програмою (табл. 1) складено автором на основі [13].

Таблиця 1

Етапи гендерного аналізу бюджетної програми

Етапи			
№	<u>Гендерний аналіз характеристик бюджетної програми</u>	<u>Гендерний аналіз публічних послуг</u>	<u>Гендерний аналіз видатків за бюджетною програмою</u>
1.	Дослідження назви бюджетної програми, її мети, завдання, напрямів використання коштів, результативних показників на предмет врахування в них гендерних аспектів.	Етап гендерного аналізу публічних послуг має на меті визначення та аналіз публічних послуг, що надаються в межах бюджетної програми, і дослідженні їх впливу на жінок і чоловіків (та/або їх групи) та на гендерну рівність.	Аналіз видатків бюджетної програми включає аналіз видатків, направлених на реалізацію програм та дослідження того, як видатки розподілені між жінками та чоловіками.
2.	Джерелами інформації є паспорт бюджетної програми, статут або положення бюджетної установи, порядок та/або умови надання коштів із бюджету, адміністративна та статистична звітність, нормативно-правові акти, що регулюють відносини у відповідній сфері, закон України про Державний бюджет (рішення про місцевий бюджет) тощо.	Для дослідження публічних послуг у межах бюджетної програми слід проаналізувати отримувачів та надавачів публічних послуг, обсяг та якість послуг та інфраструктуру, створену для надання послуг.	Інформація на отримується із джерел про бюджетні асигнування, а саме паспорта бюджетної програми, кошторису, розрахунків до кошторису, плану спеціальних коштів, зведення показників спеціального фонду кошторису, тарифікаційних списків та різних звітів.
3.			Далі необхідно визначити обсяг коштів на реалізацію програми, з'ясувати структуру видатків за кодами економічної класифікації, визначити вартість публічної послуги та проаналізувати як розподілені видатки між різними групами населення.

Таким чином, на кожному з етапів гендерного аналізу бюджетної програми важливо підсумовувати отриману інформацію. Висновки мають містити інформацію, яка дасть змогу розпорядникам бюджетних коштів сформулювати пропозиції та прийняти рішення щодо усунення або зменшення гендерних розривів та посилення гендерної чутливості бюджетної програми.

Після проведення усіх етапів гендерного аналізу бюджетної програми слід переходити до прийняття рішень за його результатами.

На основі висновків та пропозицій, розроблених за результатами гендерного аналізу бюджетної програми, розпорядники бюджетних коштів та інші учасники бюджетного процесу приймають рішення відповідно до своєї компетенції [1, с.18-19].

Умовно рішення можна поділити на три групи (рис. 4).

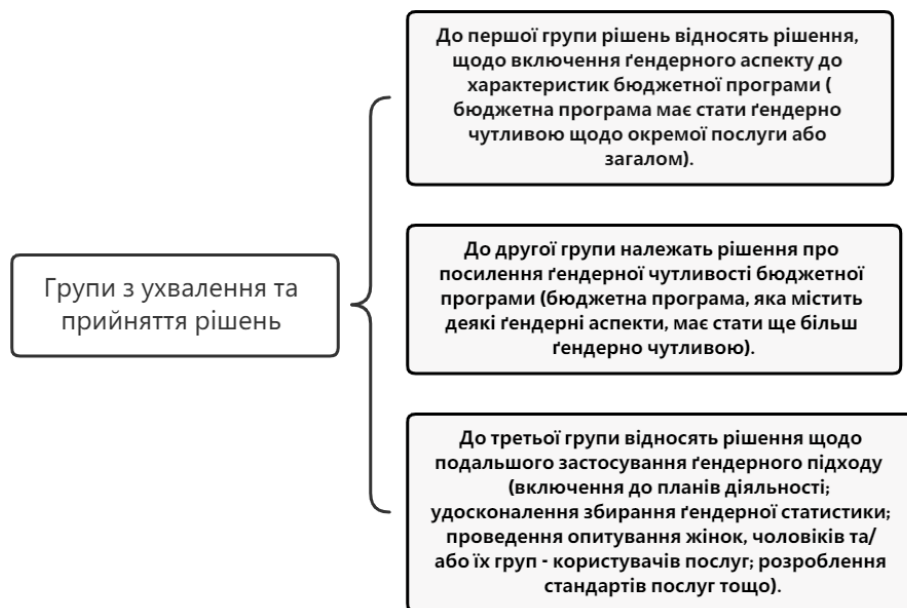

Рис. 4. Групи з ухвалення та прийняття рішень

Важливим етапом є моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм.

Моніторинг гендерно чутливої бюджетної програми - це безперервний процес збирання та аналізу інформації під час реалізації програми щодо обсягу використаних бюджетних асигнувань і стану

досягнення запланованих показників програми для жінок та чоловіків (та/або їх груп). Такий моніторинг дає змогу системно відстежити і порівнювати процес надання публічних послуг для жінок та чоловіків (та/або їх груп) [15].

Згідно наказу Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. №1 [13] головним розпорядникам та іншим учасникам бюджетного процесу рекомендується здійснювати в межах своїх повноважень моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм з точки зору зменшення гендерних розривів, усунення гендерної дискримінації, забезпечення потреб, задоволення інтересів жінок і чоловіків та/або їх груп у процесі реалізації бюджетної програми.

Основними завданнями моніторингу є відстеження на систематичній основі стану виконання гендерно чутливих бюджетних програм та отримання актуальної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Результатом проведення моніторингу гендерно чутливої бюджетної програми є прийняття своєчасних управлінських рішень для попередження відхилень від запланованих показників у забезпеченні потреб та задоволенні інтересів жінок, чоловіків та/або їх груп. Прийняті управлінські рішення головний розпорядник коштів доводить розпорядникам коштів нижчого рівня, одержувачам бюджетних коштів [2, с. 47-49].

Впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу у бюджетуванні підвищує ефективність надання публічних послуг, а видатки з бюджету, сформовані за допомогою даного підходу регулюють гендерну рівність, що, у свою чергу, відповідає цілям та сутності гендерно орієнтованого підходу.

Використання гендерно орієнтованого підходу в бюджетуванні надає громаді наступні переваги [16]:

- 1) підвищення ефективності бюджетних програм;
- 2) оптимізація обсягу і структури бюджетних видатків;
- 3) покращення надання публічних послуг шляхом зменшення гендерної нерівності у доступі до матеріальних та нематеріальних благ;
- 4) раціональне та прозоре використання коштів платників податків;
- 5) інтегрування гендерних підходів до формування бюджетних програм і бюджетів різних рівнів;
- 6) удосконалення законодавчого забезпечення з метою подолання наявних гендерних проблем;
- 7) підвищення темпів економічного розвитку територіальних громад з урахуванням більш ефективного використання наявних бюджетних ресурсів;
- 8) підвищення впливу громадськості (зокрема, жінок) на ухвалення управлінських рішень у бюджетному процесі;
- 9) проведення моніторингу виконання декларацій політичних партій та заяв окремих лідерів щодо гендерної рівності під час реалізації бюджетних програм.

Висновки та перспективи. Використання гендерного бюджетування викликане необхідністю створення рівних прав та умов для чоловіків і жінок, уникнення гендерних розривів та підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних програм.

Цінність гендерно орієнтованого підходу у бюджетуванні для громади полягає у запровадженні системної інтеграції гендерного підходу в стратегічне планування, що дозволить ефективніше вирішувати питання надання публічних послуг та складання програм і бюджетів, уникаючи гендерних розривів, оптимізувати раціональне та прозоре використання коштів жителів громади та підвищити роль і вплив громадськості.

Алгоритм впровадження гендерно орієнтованого підходу дозволить громаді вимірювати поточний стан гендерної рівності, контролювати процес здійснення політики та оцінювати прогрес, включати цілі гендерної рівності у процес реалізації політики. Також за результатами оцінювання визначаються потреби та розроблюється план дій щодо просування гендерної рівності на рівні громади, проводиться моніторинг впровадження плану дій та оцінюється прогрес, досягнутий у реалізації плану, зокрема проведені заходи та запроваджені політики - для того, щоб ставити нові завдання.

Література

1. Голинська О. В. Гендерно-орієнтоване бюджетування як критеріальна основа ефективності бюджетних програм. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 8(1). С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_8%281%29__4
2. Іваніна Т. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі : практ. посіб. / Т. Іваніна, О. Кисельова, М. Колодій, О. Остапчук, О. Цюпа. -Київ : Віваріо, 2020. 88 с.
3. Коляда Т.А. Гендерно-орієнтоване бюджетування: сутність та перспективи запровадження в Україні. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2019. Вип. 3. С. 80-86. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4122/1/2944_IR.pdf
4. Ковальчук А.М Місцеві бюджети та гендерне бюджетування: теоретичні аспекти. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 2(19). С. 331-336. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3697/1/3903_IR.pdf
5. Білинська М.М. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі: конспект лекцій / уклад.: М. М. Білинська, Л. В. Гонюкова, О. Л. Корольчук. Київ: НАДУ, 2020. 56 с.

6. Нечаєва І. А. Оцінка прозорості та відкритості комунального підприємства (установи, організації) як запорука ефективного використання місцевих фінансів і територіального розвитку. Проблеми економіки. 2020. №2. С. 265–273. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-265-273>
7. Нечаєва І. А. Аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] / І.А. Нечаєва // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5429>
8. Report of the Economic and Social Council for the year 1997 / United Nations. New York, 1999. P. 24. URL: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
10. Остріщенко Ю.В., Корнієнко Н.М. Гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Економіка розвитку. 2015. № 3 (75). С. 19–27. URL: http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/eu153_75/e153ost.pdf
11. Онлайн-курс «Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі». URL: <https://www.ed-era.com/>
12. Колодій М. Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: навч. посіб. / М. Колодій, О. Кисельова, Н. Рябушенко, О. Цюпа. Київ : Віваріо, 2020. С. 34.
13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі :

- Наказ Міністерства фінансів України від 02 січня 2019 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>
14. Гендерний бюджетний аналіз вибраних програм у Міністерстві соціальної політики України. Київ : Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні», 2015. 72 с. URL: <http://gutszn.kr-admin.gov.ua/rivnist/minsoc.pdf>
15. Рошило В. І. Гендерний аспект планування бюджетних програм на місцевому рівні. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2019. № 1(73). С. 161-174. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2019/v1/17.pdf>
16. Публікація Міністерства фінансів України «Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів». URL: http://grbproject.org/upload/docs/Analiz_buklet_2016.pdf.

References

1. Gholynsjka O. V. Ghenderno-orijentovane bjudzhetuvannja jak kryterialjna osnova efektyvnosti bjudzhetnykh proghram. Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka». 2018. # 8(1). S. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_8%281%29__4
2. Ivanina T. Ghenderno orijentovanyj pidkhid u bjudzhetnomu procesi : prakt. posib. / T. Ivanina, O. Kyseljova, M. Kolodij, O. Ostapchuk, O. Cjupa. Kyjiv : Vivario, 2020. 88 s.
3. Koljada T.A. Ghenderno-orijentovane bjudzhetuvannja: sutnistj ta perspektyvy zaprovadzhennja v Ukrajinі. Ekonomichnyj visnyk. Serija: finansy, oblik, opodatkuwannja. 2019. Vyp. 3. S. 80-86. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4122/1/2944_IR.pdf
4. Kovaljchuk A.M. Miscevi bjudzhety ta genderne bjudzhetuvannja: teoretychni aspekty. Skhidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja.

2019. Vyp. 2(19). S. 331-336. URL:
http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3697/1/3903_IR.pdf
5. Bilynsjka M.M. Ghenderno orijentovanyj pidkhdid u bjudzhetnomu procesi: konspekt lekcij / uklad.: M. M. Bilynsjka, L. V. Ghonjukova, O. L. Koroljchuk. Kyjiv: NADU, 2020. 56 s.
 6. Nechajeva I. A. Ocinka prozorosti ta vidkrytosti komunaljnogho pidpryjemstva (ustanovy, orghanizaciji) jak zaporuka efektyvnogho vykorystannja miscevykh finansiv i terytorialjnogho rozvytku. Problemy ekonomiky. 2020. #2. C. 265–273. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-265-273>
 7. Nechajeva, I. A. Analiz formuvannja ta vytrachannja publicznykh fondiv ghroshovykh koshtiv v umovakh bjudzhetnoji decentralizaciji [Elektronnyj resurs] / I.A. Nechajeva // Elektronne naukove fakhove vydannja "Efektyvna ekonomika". URL:
<http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5429>
 8. Report of the Economic and Social Council for the year 1997 / United Nations. New York, 1999. P. 24. URL:
https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf
 9. Pro zabezpechennja rivnykh prav ta mozhlyvostej zhinok i cholovikiv: Zakon Ukrainy vid 08 veresnja 2005 r. # 2866-IV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
 10. Ostrishhenko Ju.V., Kornijenko N.M. Ghenderne bjudzhetuvannja na miscevomu rivni jak instrument pidvyshhennja efektyvnosti vykorystannja bjudzhetnykh koshtiv. Ekonomika rozvytku. 2015. # 3 (75). S. 19–27. URL: http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/eu153_75/e153ost.pdf
 11. Onlajn-kurs «Genderno orijentovanyj pidkhdid u bjudzhetnomu procesi». URL: <https://www.ed-era.com/>

12. Kolodij M. Zastosuvannja genderno orijentovanogho pidkrodu v bjudzhetnomu procesi : navch. posib. / M. Kolodij, O. Kyseljova, N. Rjabushenko, O. Cjupa. Kyjiv : Vivario, 2020. S. 34.
13. Pro zatverdzhennja Metodychnykh rekomendacij shhodo vprovadzhennja ta zastosuvannja ghenderno orijentovanogho pidkrodu v bjudzhetnomu procesi : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 02 sichnja 2019 r. # 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>
14. Gendernyj bjudzhetnyj analiz vybranykh proghram u Ministerstvi socialjnoji polityky Ukrainy. Kyjiv : Projekt «Genderne bjudzhetuvannja v Ukraini», 2015. 72 s. URL: <http://gutszn.kr-admin.gov.ua/rivnist/minsoc.pdf>
15. Roshylo V. I. Ghendernyj aspekt planuvannja bjudzhetnykh proghram na miscevomu rivni. Visnyk Cherniveckogho torghoveljno-ekonomichnogho instytutu. Ekonomichni nauky. 2019. # 1(73). S. 161-174. URL:<http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2019/v1/17.pdf>
16. Publikacija Ministerstva finansiv Ukrainy «Ghendernyj bjudzhetnyj analiz proghram, jaki finansujutsja z derzhavnogho ta miscevykh bjudzhetiv». URL: http://grbproject.org/upload/docs/Analiz_buklet_2016.pdf.